

HÖGSKOLAN
DALARNA

Handledarskap – ett slags ledarskap

Handledarutbildningen, Specialpedagogik för lärande
2023/2024

Maria Olsson, moo@du.se

Några punkter för föreläsningen

- Teoretiska antaganden om ledarskap
  - legitimitet
- Lärandets komplexitet
- Samtal - dialog

Syfte

Genom kopplingar till ledarskap, bidra till fördjupade reflektioner över handledarrollen

HÖGSKOLAN
DALARNA

Men varför tala om ledarskap?

Ledarskap – okomplicerat i retoriken

Framgångsrikt
ledarskap

Tydligt ledarskap

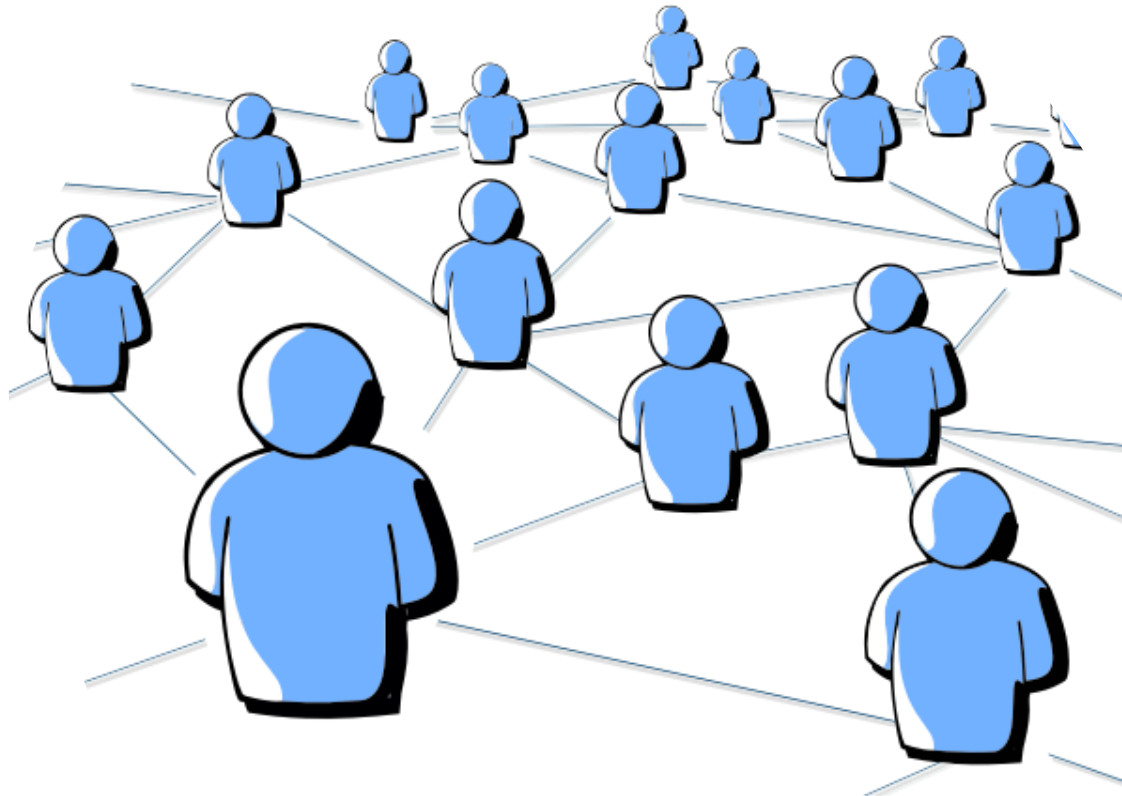

men ...

... komplext i praktiken

HÖGSKOLAN
DALARNA

Ledarskap – en påverkansprocess

”Leadership is not just a leader acting and a group of followers responding in a mechanical way, but a ***complex social process*** in which the ***meanings and interpretations*** of what is said and done are crucial

(Alvesson, 2001/2013, s. 100, mina kursiveringar).

HÖGSKOLAN
DALARNA

Ett relationellt perspektiv

Ledarskap utövas i och genom en relation och i interaktion med andra människor

Ledarskap utövas i ett specifikt sammanhang

*Viktigt med en samtalsledare
[handledare] med både mandat
och **legitimitet** att leda
professionella samtal*

(von Ahlefeld Nisser, 2021, s.111).

Auktoritet och legitimitet att leda samtal

HÖGSKOLAN
DALARNA

- Auktoritet?
- Formell ledarroll men ingen given auktoritet
- Auktoritet förhandlas mellan ledaren och deltagarna – samförstånd

Olika grunder för legitimitet

- formell
- karismatisk
- kunnighet
- relationell

(Pace & Hemmings, 2007; Frelin 2010)

Relationer

Ömsesidighet – asymmetri

(jfr Biesta 2013; Smirchich & Morgan, 1998)

Lärandets komplexitet

- Tid: Lärande pågår hela tiden – oavsett om vi vill eller inte
- Rum: Människor lär sig genom att interagera med andra och sin omgivning. Interaktioner pågår överallt.
- Obestämbarhet: På förhand kan vi inte veta vilka som kommer att interagera, hur interaktioner påverkas av tidigare interaktioner och kommer att påverka framtida interaktioner.

(se t.ex. Osberg & Biesta, 2010)

Kollegialt lärande

. . . det skapas gränser

- (Hand)ledarskap utövas inom den tidsram som institutionen tillhandahåller
- speciell tid och speciellt rum
- På förhand (relativt) givet vilka människor som kan komma att delta
- Allt lärande ses inte som ändamålsenligt men möjligt att lärande kan ske –
speciellt syfte
- Vanor skapas och upprätthålls

(jfr Berger & Luckmann, 1966; . Osberg & Biesta, 2010)

Samtal - dialog

Bekräftelse

**Produktiv skillnad
– kontraster**

**Narrativ och
temporal integrering**

(Gergen, Gergen & Barrett, 2004, Olsson, 2016. Jfr även von Ahlefeldt Nisser, 2021)

Olika sätt att möta upp i samtalet...

Bekräftande och fördjupande, t.ex:

Jag hör.. Jag ser... Det låter som.. Om jag tolkar det du säger

Berätta mer ...

Öppna frågor: Vad? Var? När? Hur?

Vad menar du med att...? Ge exempel, konkretisera

Utforskande och utmanande, t.ex:

Vad kan du göra inom de ramar som finns?

För vem är det ett problem?

Vad kan du göra annorlunda?

Om du får önska – vad skulle du vilja förändra? Vad av det kan du göra?

Vad är det värsta som skulle kunna hända?

Hur kan du se på detta i ljuset av ...

(Hand)ledarskap – en komplex balansakt

- Bekräftelse av erfarenheter – utmana erfarenheter

(jfr von Ahlefeld Nisser, 2021; Olsson, 2021)

- Teoretisk kunskap – praktisk kunskap

(jfr von Ahlefeld Nisser, 2021; Lahdenperä, 2011)

- Samarbeta – abdikera för erfarenheter

(jfr Holmstrand & Härnsten, 2022))

- Vikten av kontrastering – samstämmighet över tid

(jfr Wenger, 1998)

(Hand)ledarskap...

... utövas i ögonblickets möte som är inbäddat i ett vidare sammanhang

... är inget individuellt projekt – en process där parter påverkar varandra

... är inte en mekanisk överföring av ett budskap – aktiva parter som skapar mening

... präglas av oförutsägbarhet – svårigheter att reflektera där och då, men i efterhand kan tid till eftertanke skapas

Referenser

HÖGSKOLAN
DALARNA

- von Ahlefeldt Nisser, D. (2021). *Professionella pedagogiska samtal för en inkluderande samtal*. Studentlitteratur.
- Berger, P.L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Anchor Books.
- Gergen, M.M., Gergen, K. J., & Barrett, F. (2004). Appreciative inquiry as dialogue generative and transformative. I D. Cooperrider, & M. Avital (red.), *Advances in Appreciative Inquiry*, vol.1, (s. 3–27). Elsevier Science Limited.
- Frelin, A. (2010). *Teachers' Relational Practices and Professionalism* (Doktorsavhandling, Uppsala universitet).
- Holmstrand, L., & Härnsten, G. (2022). "Forskningscirkel – ett svenskt bidrag till PAR-familjen". I E. Bergdahl, & F. Andersson, (red.), *Deltagarbaserad aktionsforskning – tillsammans för kunskap, lärande och förändring*, (s.23-30). Studentlitteratur.
- Lahdenperä, P. (2011). Mångfald, jämlikhet och jämställdhet – interkulturellt lärande och integration. I P. Lahdenperä (red.), *Forskningscirkel – arena för verksamhetsutveckling i mångfald*. Forskningsrapport 2011:1, (s. 15–41). Mälardalens högskola, akademien för utbildning, kultur och lärande.
- Olsson, M. (2016). *Lärares ledarskap som möjliggörande och begränsande i mötet med 'alla' barn. En deltagarorienterad studie*. [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet
- Olsson, M. (2021). "Lärares röster om att utöva ledarskap – mellan studentens möten med eleverna och omgivningens krav" I M. Karlberg & M. Samuelsson (red.). *Ledarskap, sociala relationer och konflikthantering för lärare*. Natur och Kultur.
- Osberg, D., & Biesta, G. (2010). The end/s of education: complexity and the conundrum of the inclusive educational curriculum. *International Journal of Inclusive Education*, 14(6), 593–607.
- Pace, J. L., & Hemmings, A. (2007). Understanding authority in classrooms: A review of theory, ideology, and research. *Review of Educational Research*, 77(4), 4–27.
- Smirchich, L., & Morgan, G. (1982). Leadership: The Management of Meaning. *Journal of Applied Behavioral Science*, 18(3), 257–273.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. Cambridge University Press.